

LIBER III.
DE
OBLIGATIONE ET IVRIBVS
SVBDITORVM.
CAPVT I.
DE
STATV SVBDITORVM VARIO.
§. I.

Um respublica quælibet potissimum nexu subditorum cum imperante, & illorum inter se constet, euidens est, ad ius publicum vniuersale quoque spectare obligationes & iura subditorum (a) qua talium.

(aa)

§. II.

(a) Supra dictum, duplicem esse nexum (1.) imperantis cum subditis (2.) subditorum inter se, quatenus civili vinculo inter se coniuncti sunt. Non ergo sufficit, iura imperantium tantum considerasse, sed præterea etiam vltterius ex correlatis inspicienda sunt iura & obligationes subditorum, sicuti in societate qualibet hoc iuris est v. c. coniugali, vbi & mariti, & vxoris iura consideranda sunt. Præsertim autem hæc doctrina vel ideo est necessaria, quod non pauci sint, qui vel nullum ius subditis adscribunt, vt Machiauellista, vel nihil iuris eis tribuunt, vt Monarchomachi cum tamen ab vtraque doctrina maxime cauendum sit.

(aa) Habent enim subditi alia iura, quatenus considerantur simpliciter vt homines, de quibus hic non agitur. Aliud est officium hominis, aliud ciuis, vt PVFEMDORFF. de offic. hom. & ciu. accurate diffinxit.

(b) Pro

§. II. Sicuti autem *status personarum* vt plurimum *diuersitatem iurium* arguit, ita quin idem in *iure subditorum* (b) dicendum sit, dubium esse non potest.

§. III. Diuersitas status, prout *inæqualitatem* inducit, non est a natura, (c) sed in *statu naturali* omnes homines sunt æquales.

§. IV. Atque adeo omnes *æquali* inter se fru-

(b) Pro statu personarum iura variare certum est. Iam quidem omnes subditi intuitu principis in vno eodemque statu generali sunt, quod sint *subditi*; inter se tamen diuerso adhuc *statu speciali* gaudent, & sic diuerso vtuntur iure, tum respectu sui ipsius, tum respectu imperantis, quamuis etiam subditi respectu imperantis alium præterea ex eius voluntate induere possint statum, ex quo adhuc specialius imperanti suo obligantur.

(c) Sensus huius thesæos hic est, quod ante omne factum humanum, prout a natura homines generati sunt, homines sint æquales, nec alteri in alterum competat imperium, quo & tendit ICI monitum in *L. 32. de R. L.* aiens: *quod ius naturale attinet, omnes homines sunt æquales.* Nam quod de *imperio maritali* asserunt, id itidem non *necessarium*, sed *arbitrarium* est, nec generatio liberorum per se inducit aliquod imperium in patre, nisi quod *educatio*, quæ parentibus incumbit, absque *imperio* quodam in liberos esse nequeat, & inde per consequentiam *patria potestas* fluat. Interim tamen non talis inæqualitas in statu naturali obtinet, qualis est in *statu ciuili*, vnde, vt dubiis eo magis occurramus, admitamus in hoc casu hanc inæqualitatem in statu naturali in *sensu comparatiuo*: sed extra hunc casum omnes æquales inter se erant, & liberi quoque *ex post facto*, vbi propriam instituebant familiam.

(d) Iu-

fruentur iure, (d) & nihil huic æqualitati contrarium a quocunque fieri potest.

§. V. Introductis autem ciuitatibus, nata est simul *status diuersitas*, & maxima *inæqualitas*, (e) & quidem primo *generalis*, qualis est inter *imperantem & subditos*.

§. VI. Consistit hæc inæqualitas in primis in eo, quod imperans adhuc *liber* sit, nemini obnoxius, atque adeo in statu naturali constitutus; subditi autem *libertatem naturam*-

(d) Iura naturam status sequuntur, atque adeo supra iam inde suppositum est, inter ipsos imperantes esse *æqualitatem*, nec aliterum alteri cedere teneri, nisi pactum intercesserit, vel regulæ prudentiæ & decori aliud postulent: sunt enim imperantes inter se adhuc in statu naturali, & sic æquales.

(e) Inæqualitas hæc satis euidentis est, qualis alias differentia est inter *parere & imperare*. Alii quidem iam ante ciuitates eiusmodi inæqualitatem fuisse, veluti in familia aiunt, sed illi supponunt, quod ex pluribus familiis ortæ sint ciuitates, id quod vniuersaliter asseri nequit. Est autem hæc tanta inæqualitas, vt vix maior reperiri possit; atque hinc facta quoque *inæqualitas iurium* inter imperantes & subditos. Sed hæc inæqualitas tantum attenditur, quatenus prædictæ personæ in statu illo considerantur; extra illum si considerantur, vt *homines*, subditi & imperantes *æqualibus* vtuntur *iuribus*, quia per susceptionem imperii, & subiectionem homines non amittunt naturam humanam, vt tamen, prout supra monitum est, iura subditorum intuitu imperantis, non tam efficacia sint.

(f) Hæc

turalem depofuerint, & fuam voluntatem arbitrio imperantis fubiecerint. (f)

§. VII. Hoc pofito *inequalitatis fumme* ftatu, fimul conftat, *iura* fubditorum pauca, vel faltem *imperfecta* refpectu imperantis fuper efle, & parendi gloriam magis in eis produxiffe *vinculum obligationis*, feu *neceffitatem* quam *libertatem* (g) agendi, ficuti in imperante manfit libertas agendi.

§. VIII.

(f) Hæc eft quafi principalis ratio differentiæ, vnde tot noua iura enata efle fupra dictum eft, quæ partim funt *ex iure libertatis*, quo adhuc fruitur imperans intuitu aliarum gentium, cum ille adhuc in ftatu naturali fubfiftat; partim *ex iure imperii*, quod præterea ei acquifitum eft in fubditos. Contra fubditi, amiffa naturali libertate, amiferunt quoque omnia iura, quæ antea obtinuerunt, & imperio ciuili agnito, *grauiffimam* fubire *obligationem & fubiectionem*, quarum antea expertes erant. Vnde euidentis eft, ftatum fubditorum magis producere *obligationem* quam *iura*; cum contra ftatus naturalis feu libertatis ab hac obligatione fpeciali liber fit, & magis *iura* producat.

(g) Differunt *ius & obligatio* vt *libertas & neceffitas* agendi; loquor autem de libertate & neceffitate *externa* agendi, quatenus de iure nature aliquid libere quilibet agere, vel non agere potefit, & inter homines absque fua voluntate ad aliquid faciendum cogi nequit. Imperans itaque quia *liber* manet, *libertatem agendi* retinuit, & ita infinitis gaudet iuribus refpectu fubditorum: fed *fubditi* cum imperio & voluntati imperantis fubfint, magis fubfunt *neceffitati agendi*, & fi vel maxime adhuc ius quoddam habeant, illud tamen valde *imbecille* eft propter neceffitatem agendi, qua premuntur propter ftatum fuum.

(h) Iura

§. VIII. Interim non vna eademque omnium subditorum est ratio, sed prout *adstrictior* est *libertas* agendi imperantis, ita subditorum eminentiora sunt iura, & status liberior.

§. IX. Licet enim propterea subditi non desinant tales esse, tamen *necessitas* (i) ipsa agendi habet suos *gradus*, atque adeo in aliis *laxior* & *remissior*, in aliis *adstrictior* esse potest.

§. X. Prout ergo ciuitas vel *ab initio* constituta, vel *ex post facto* paulatim mutata, ita status subditorum variat, (k) inter quos quidam

---

(h) Iura correlatorum potissimum diiudicantur ex vtriusque natura. Neque enim naturam alterius recte ex correlatis possum considerare, nisi vtriusque comparationes instituerim. Consequenter quo magis *libertas principis* adstringitur, eo magis laxatur *necessitas* agendi in subditis, & vice versa; quo magis imperans libertate agendi gaudet, eo adstrictior est *necessitas* agendi in subditis. Neque adeo, *subditi cum seruis* sunt comparandi *simpliciter*, licet non negauerim, quorundam subditorum conditionem a seruorum subiectione vix differre.

(i) *Necessitas* per se non est vnus eiusdemque naturæ. Sic serui absoluta necessitate agendi ducuntur. Non eandem vbique sortem habent liberi, qui liberalius educandi, licet nihilominus sint sub patris imperio, neque eadem potestas hodie in vxores competit maritis, vt quidem olim. Simili ratione omnes subditi in eo conueniunt, quod imperanti subiecti sint, sed *modus subiectionis* variare potest, & hinc ordinarie conditio eorum ex prima Reip. constitutione petenda.

(k) Per *inductionem* omnium rerum publicarum res potest

pre-

dam absolute parent, & dicuntur κατ' ἔξοχην subditi; quidam maiori immunitate gaudent, & dicuntur vel ciues, vel status reipublicæ.

§. XI. Ciuium autem & statuum reipublicæ præeminentia potissimum in eo conspicua est, quod in quibusdam (1) concurrunt ad reipublicæ administrationem, salua tamen submissione in ceteris actionibus, quibus interesse nequeunt.

§. XII. Hæc *submitio voluntatis*, quæ subditum

probari; si bello deuicti sunt populi, absoluti subditi inde oriuntur, qui necessitate agendi in omnibus utuntur. Ceterum qui antea liber populus erat, & post sibi elegit imperantem, ibi certum & probabile est, eligentes vel saltem proceres ciuitatum sibi maiorem referuasse libertatem, qui *ciues*, vel *status prouinciales* vocantur, quod vel ex rerumpublicarum Germanicarum ratione & statu apparet. Alias quidem *ciues* dicuntur quoque illi, qui in Democratia concurrunt ad summam rerum, sed itidem hoc intuitu, quod maiorem retinuerunt potestatem. vid. FVENDORFF. lib. 7. c. 2. §. ult. Submitio voluntatis utrobique adest, sed diuerso modo. Agre hanc diuersitatem admittit HOBBS, sed experientia & ratio rerumpublicarum ipsi contrariatur.

(1) In hoc adhuc differentia conspicua est a statu vero Democratico, vel Polyarchico. Hic enim omnia iure Imperii per concilium vel procerum, vel phurium expediuntur: sed status prouinciales, vel ciues in quibusdam tantum adhibentur in concilium, ita ut absque horum praconsultationibus absolute imperans nihil determinare possit, in ceteris tamen adhuc subiecti manent, & patens imperio imperantis.

(m) Sub-

ditum constituit, afficit magis *personam* (m), quam *bona*, quo intuitu proprie non est subditus, qui sub alio principe bona sita habet.

§. XIII. Præterea illa ipsa submissio voluntatis in constitutis iam rebus publicis non de nouo declarari præcise debet, sed *ipso facto* censetur fieri, quo quis in districtu & territorio imperantis commoratur, quia versari in republica alterius, & noluisse se imperanti submittere, hostilitas foret.

§. XIV. Atque adeo inde est, quod iudice GROTIUS, peregrini, quamdiu in territorio aliquo commorantur, pro *subditis temporaneis* (o) habeantur.

§. XV.

(m) *Submittere voluntatem imperanti*, est declarare, quod actiones suas in posterum ad eius nutum in causis ad rempublicam pertinentibus instituere velit, & sic subiectio supponit *personæ præsentiam ordinariam* sub alicuius imperio, quo sensu quis ibi proprie subditus est, ubi habitat, & domicilium suum habet; non autem ubi tantum bona habet, quia suam voluntatem ibi non in omnibus submisit voluntati imperantis, licet ad leges *rebus dictas* in illa republica obstrictus sit.

(n) Alia ratio est *ciuitatis constituendæ*, quo casu voluntas nonnunquam expresse declarari potest, sed ciuitate iam constituta, natura ordinis non aliter patitur, quam vt qui vult commorari in eo districtu, debeat se accommodare ad conditionem communem omnium, qui commorantur. Nam & paterfamilias, qui suæ præest domui, his potest leges præscribere, qui ædes suas intrare volunt.

(o) Conclusio hæc fluit ex antecedentibus. Inde ius statuendi in extraneos, extraneos ibidem delinquentes

Boemeri Jus Publ.

N n

puni-

§. XV. Quinam vero in classem subditorum sint recipiendi, & inter reliquos subditos tolerandi, (p) imperans solus (q) determinat ex statu reipublicæ.

§. XVI.

puniendi, eorum personam vel bona detinendi, quod *arrestum* vocatur; ab extraneis subsidia exigendi, vfi- bus reipublicæ inferuentia, illos excludendi a communi iure subditorum strictè dictorum &c. sunt; quatenus tamen eis tacite est concessa immunitas singularis, qualis *legatis* solet concedi, in eo merito ab aliis sunt distinguendi. Ceterum a reliquis perpetuis subditis adhuc in eo differunt, quod nexu illo non continentur, qui peculiariter inter *ciues perpetuos* constitutus est.

(p) Recipere extraneos in classem subditorum est *res mæra facultatis*, receptos defendere, *necessitatis*, sæpe receptio extraneorum potest esse damnosa reipubl., quia mores subditorum ex commercio extraneorum corrupti possunt, quod tunc inprimis attendi debet, si ingens multitudo in ciuitatem admitti petat. Romani quoscunque *asciscabant* ciues. Audiamus *CICERONEM* orat. pro *Cornel. Balbo*, vbi fatetur, nullam esse gentem ex omni regione terrarum, neque tam dissidentem a populo *R.* odio quodam, atque dissidio, neque tam *beneuolentiaque coniunctam*, ex qua nobis interdictum sit, ut neque *asciscere* ciuem, aut ciuitate donare possimus. Atque id ipsum ex *Romuli* instituto fluxisse videtur, per ea, quæ refert *DION. HALICARNASS* lib. II. vbi simul taxat *græcorum* mores. Dum *græcorum* mores, ait, cum his confero, non possum villo modo laudare illam consuetudinem *Lacedæmoniorum* & *Thebanorum* & *Atbeniensium*, qui de se ob sapientiam magnificentissime sentiunt: qui quod suam nobilitatem retinere vellent, nec vlli, nisi raro iura suæ ciuitatis impertirentur, (illud enim omitto, nonnullos etiam solitos esse hospites expellere) non solum nihil commodi ex hac sua arrogancia perceperunt, sed

§. XVI. Potest tamen libertas subditos quoscumque recipiendi restringi vel *federe* (r) cum aliis gentibus inito, vel alio pacto publico, (s) vel *lege fundamentali imperii*. (t)

§. XVII.

sed etiam maxima propter eam damna perceperunt. Damna ipsa in sequentibus refert, quæ recensere superfedo. Terrarum Brandenburgicarum status florentissimus non minimum incrementum accepit ex peregrinorum receptione, quos tam indulgentissime habet habuitque Rex noster potentissimus, qui Borussiae sceptrum tenent, ut fere dicere possis, quæ incommoda ex externorum receptione metuenda sint, compensari insigni accessione commodorum, quæ respublica inde percipit.

(q) Magistratus inferioris non est, recipere subditos, quos imperans lege publica recipere prohibuit. Inde vnicè ratio petenda, quod receptio iudæorum principum regalibus adnumeretur. Cum enim tolerantia iudæorum ex principiis clericalibus semel generaliter interdicta sit, vti ostendi dist. *de caut. iudeor. tolerant.* inde si recipiuntur, ex sola dispensatione recipiuntur, quæ principi, non magistratui inferiori, competit.

(r) Tale exemplum adfert CICERO orat. pro Cornel. Balbo, inquit: *quædam fœdera extant, ut Germanorum, Insuvarum, Heluetiorum, Iapidum, nonnullorum item ex Gallia barbarorum, quorum in fœderibus exceptum est, ne quis eorum a nobis civis recipiatur.*

(s) Huc referre solent dispositionem instrumenti pacis, qua cautum esse volunt, principes imperii hæreticos recipere non posse, quales omnes illi iudicandi, qui a tribus illis approbatis religionibus recedunt, & alii sectæ v. c. Socinianorum, Arrianorum adhærent: Ita enim in *l. P. art. VII. inf.* disponitur: *præter religiones supra nominatas nulla in sacro imperio Romano recipiatur vel toleretur.* Sed observarunt iam alii, *usum sacrorum peregrinorum hic prohiberi, non receptionem hominum,*

§. XVII. Recepti subditi solent quidem ordinarie *homagio obstringi*, sed id non necessitatis absolutæ, (tt) sed meræ tantum securitatis gratia fieri solet.

§. XVIII.

his sacris additorum, si absque usu sacrorum publico in Provincia vel territorio degere velint.

(t) Huiusmodi lex fundamentalis erat itidem apud Romanos, vti ostendit CICERO orat. pro Cornel. Balbo, vbi ait: *Nos non possumus & huius esse civitatis: & cuiusvis præterea: ceteris concessum est.* Qui ergo aliarum civitatum ciues manebant, non poterant ciues R. fieri. Pomponius Atticus, ne ius civitatis Romanæ amitteret, ciuis Atheniensis fieri recusavit, CORNEL. NEPOS. in eius vita. Lege vero fundamentalis id prouifum esse, itidem ostendit CICERO cit. I. O. iura præclara atque diuinitus iam inde a principio Romani nominis a maioribus nostris comparata, ne quis nostrum plus quam vnus civitatis esse possit; dissimilitudo enim ciuitatum varietatem iuris habeat necesse est. Sic itidem per leges publicas imperii non sunt tolerandi Zingari, vulgo Ziegenner, genus hominum turpe & nefandum, quod variis legibus publicis cautum est. vid. DN. HERTIVS de subiect. territ. §. 10.

(tt) Non ideo quis fit subditus, quia homagium præstitit, sed per homagium illi, qui iam sunt subditi, publice profitentur, quod sint subditi. Solet proinde homagium tanquam iudicium subiectionis adhiberi, si dubius sit status subditorum. Neque vero heri aut nudius tertius hæc solennis homagii præstatio inualuit, sed iam antiquissimum est institutum. Apud Athenienses, qui in numerum ciuium cooptabantur, in hæc verba iurare debebant: *Non ignominia afficiam arma sacra, neque deseram meum adstitem, quocum iunctus fuero. Dimicabo pro sacris & profanis siue solus siue cum multis. Patriam non relinquam in deteriori statu, sed ampliori meliori que,*
quam

§. XVIII. Sed præter homagium etiam aliis indiciis subiectio solet & potest probari, si scilicet membra alicuius ciuitatis actus imperii in se admiserint; admittendo enim alterius in se imperium, (u) *tacita submissio* inde deducitur.

§. XIX. Sed caueas, ne a *titulis* vel aliis externis *signis* (x) subiectionem petas, si cetera, submissione voluntatis denotantia, desint.

§. XX.

quam acceperim. Semper magistratui præfesto prudenter obediám, & legibus constitutis parebo, atque aliis quibuscunque plebis consensu decretis. Quodsi quis leges vel irritas facere vel eis non obtemperare velit, non concedam, sed resistam tam solus, quamcum pluribus. Sacra quoque patria colam. Horum mihi Dii testes & conscii sunt. IO. STOBÆVS *serm. XLI. IVL. POLLVX lib. VIII. Onomast. c. 9. n. 25.*

(u) Necessarius respectus est inter imperium & subiectionem; qui admittit alterius imperium supremum, eo ipso libertatem suam negat. Huc refero (1.) si pareat ciuitas quædam mandatis emissis alicuius imperantis; (2.) Si pœnis eiusdem se subiecerit; (3.) Si comparuerit ad Diætas prouinciales, ad sequelam &c. (4.) Si collectas ex imperio impositas soluerit &c. quæ materia sæpe occurrit in causis exemptionis, quia hæc & similibus probatur *exemptio*, qua probata, exempti sunt subiecti imperio eximentis.

(x) Sic quando *reuerentiæ* intuitu ciuitas principem extraneum salutatur *unsern gnädigen Herrn*, inde nulla inferitur subiectio. Quando Electores ad Cæsarem scribentes se nominant *allerunterthänigste Churfürsten*, quando a Cæsare per mandata euocantur, quando Cæsar dicit; *Wir befehlen euch Churfürsten* &c. hæc & similia non pla-

§. XX. Fluit quoque ex hactenus dictis nullo iure *Clericos* exemptionem a statu subditorum prætereendere posse, (y) cum fruatur reipublicæ commodis, & in ciuili societate uiuant.

§. XXI. Imo quacunq; etiam dignitate quis præfulgeat (z) siquidem in republica quadam uiuit, *subditorum* classe eximi nequit, cum destitutus adhuc sit libertate naturali, & agnoscat imperium alterius.

§. XXII. Neque ordinarie aliud dicendum de

ne conueniunt cum libertate præsentis statuum imperii, licet olim conuenerint: non enim infrequens esse solet, ut formulæ antiquæ & stylus curiarum durent, licet status Reipublicæ iam mutatus sit. Merito itaque status Reipublicæ non vnice iudicandus est ex huiusmodi externis rerum figuris, sed potius hæ formulæ iam aliam interpretationem accipiunt ex *præsenti statu*. Sane ignorantiam summam profiteretur, qui hodie ex formulâ iuramenti a statibus imperii præstari solita, *treu bold geborsam und gewärtig seyn*, subiectionem eorum concludere uellet.

(y) Plenius hoc Dn. COCCHEIUS de potest. fundat. in ter. rit. c. 2. ex omni antiquitate & rationibus naturalibus & ecclesiastica praxi illustrauit, & supra quoque de eo iam actum est.

(z) Sic multi principes in Gallia, Bohemia &c. item comites alique subsunt imperio imperantium, licet dignitatem singularem habeant, quamuis ita non statim in infimam sortem subditorum sint abiiciendi, interim cum non sint liberi ab imperio imperantis, manent utique dependentes, & ratione imperantis *subditi* sunt.

(a) Quæ

de uxore (a) *imperantis*, liberis ceterisque cognatis, nisi quod quædam libertas & exemptio iis indulgeri soleat.

§ XXIII. In eo quoque est differentia subditorum, quod quidam *immediate* parent, quidam *mediate*. (b) Hi subsunt aliis, qui

(a) Quærent publicistæ, an Augusta sit subdita? id quod negant, quod sit *socia thori*; sed hoc quidem quoad rationem *matrimonii* certum est, propterea tamen non statim est *socia imperii*, nam actus omnes imperii in solo imperante resident, atque adeo non dubium, quin possit iurisdictionem in eam exercere, qua *imperans*. Quid enim si de *adulterio*, vel *insidiis vitæ mariti* structis suspecta sit? Adfunt non pauca exempla imperantium, qui ob has & alias rationes ius vitæ & necis in uxores exercuerunt. De liberis idem dicendum. An etiam in patrem vel matrem? Nec hoc negauerim. De Fabio maximo FLVTARCH. in *Apothegm. Rom. p. m. 196. lit. a.* hoc refert, quod senectute eius ingrauescente, cum filius eius consul in publico magna hominum frequentia officio fungeretur, consensio equo ad eum adiuerit. Sed cum filius misso liitore descendere eum ex equo iussisset, reliquis pudore affectis, desiluit ex equo, at contentiore, quam ætas ferret, impetu accurrit ad filium, amplexusque eum, *recte*, inquit, *sapis, fili, sentiens, quibus præsis, & quantam imperii maiestatem adeptus sis.* Conf. LIVIVS lib. XXIV. c. 43. Exemplum ANNAE Reginae Angliæ ostendit, imperasse eam, qua *Reginam*, marito vt *subdito*. Quod hodie in Germania Principibus denegetur imperium in apanagiatos, magis est ex antiqua obseruantia, quam ex iure vniuersali. Ast in Gallia res secus sese habet.

(b) Si multi nobiles habent suos subditos *ihre Unterthanen*. Quando nunc quæritur cui adstrictius obligentur,

qui tamen itidem intuitu imperantis pro subditis habentur.

§. XXIV. Ex quo fluit, mediatos non amplius esse subditos ei, cui olim mediate subiecti erant, quando ille, cui immediate subiecti sunt, non amplius ab imperio superioris dependet, sed suam libertatem recepit. (c)

§. XXV. Non mutatur status subditorum, mutata persona Imperantis; licet enim huic submisisset tantum suam videantur voluntatem, tamen cum respublica per obitum imperantis non intercidat, sed maneat eadem, manet

sine dubio pro imperante summo est pronuntiandum, quia huic ipse nobilis subest. Interim cum hic quædam subordinatio adsit, cauendum, ne subordinatio euertatur. Obtinuit olim hæc distinctio in Germania, ubi terræ quædam fuere *mediata* quædam *immediata*. In illis incolæ vel subditi sub ducibus erant, hi autem sub Rege.

(c) Id iam applicari potest ad nostrum imperium. Communiter dicunt, subditos imperii sub statibus degentes esse *mediatos*, item ciuitates esse vel *mediatas* vel *immediatas* &c. Quæ omnia si sensu proprio secundum §. *anteced.* essent intelligenda, sequeretur, ut ipsi status adhuc essent subditi, quod neuiquam afferendum. Unde & in quæstione, *cuiam subditi magis obligentur, an Imperatori, an Principi suo?* facilis sane est decisio, quod huic magis obligentur, quia huius intuitu proprie sunt subditi. Et licet hodie ex antiqua forma nomina retineantur, sufficit tamen, quod mutata iam sit rerum facies.

(d) Huc

manet quoque status subditorum idem, (d) qui ante fuit.

§. XXVI. Si autem in totum extincta sit linea imperantis, cui ius imperii quæsitum, populus vel omnis, si *æqualis* est conditio omnium, vel saltem status reipublicæ, si *inequalis*, redeunt ad primæuam libertatem (e) quam vel retinere, vel de nouo imperium alicui deferre valent.

§. XXVII. Idem dicendum, si plures prouinciæ antea inter se diuersæ, postea sub vno capite coaluerint, & hætenus vnum quoddam corpus constituerint, tunc
fin.

(d) Huc pertinet illud *TACITI lib. IV. annal. Principes mortales, Rempublicam aternam*, quod eo magis obtinet, si iure successiuo imperium certæ familiæ deferatur. Cum ergo ex primæua submissione semel subditi sint, cuicunque habenas tenenti parere debent, siue iam ex familia sit, siue voluntate ipsius imperantis alii imperium delatum, modo pacta non resistant. Sic itaque, qui territorium cum omni iure pignoris detinet, itidem exercet potestatem, & subditi huic parere debent, quod etiam dicendum de eo, qui *sequestri iure* Reipublicæ præest; licet enim vterque non habeat summam potestatem *proprio iure*, sed ex conuentione, subditorum tamen conditio semper manet eadem, cum imperium duret, quamuis per aliam personam nunc exerceatur.

(e) Est necessarius respectus inter subditos & imperantem. Hoc ergo cessante, deest, cui submittant voluntatem, atque adeo conditio subditorum mutari potest, præsertim *potentiorum*, quod contigit in nostro imperio, extincta domo Carolingica. Item in Franconia & Sueuia extinctis dncibus, quo ipso plures ciuita-

singulæ liberæ & sui iuris erunt, (f) nisi de nouo in idem consentiant imperium & nexum.

§. XXVIII. Tunc autem reuera recedunt a statu subditorum, si imperio imperantis non amplius proprie subsunt, nec suam voluntatem submittere tenentur eius voluntati, sed libere agunt, (g) licet figura antiqui imperii supersit.

§. XXIX.

tes ad libertatem redactæ sunt, non quidem omnimodam, sed ne amplius ducum potestati subessent.

(f) Exemplum extinctæ lineæ imperantis Germania nouit anno 912. in *LVDOVICO infante*. Prouinciæ antea cohærentes liberæ, & sui iuris factæ fuisse videntur i. e. *potuissent, si voluissent, & si expediuisset, suo iure* uti, & in plures abire particulares, & a se distinctas, vel solum nexu systematico confœderatas Respublicas; sed an hoc factum fuerit, quæstio facti est, & ex historiis decidendum. Circumstantias autem temporum perscrutanti apparebit, omnino verosimilius esse, respublicas illas Germaniæ in pristinam rediisse sortem, electo *CONRADO*, cui cum nihil iuris detractum sit, idem, quod antecessores habuere, legitime exercere potuit, uti præclare docuit *Dn. GVNDELING de statu Reip. German. sub Conrado I. §. 4.* utque adeo ab hoc æuo superioritatis territorialis initia peti nequeant, sed longe ex aliis causis, quas pererudite explicat *Dn. HERTIVS de orig. & progress. special. Rom. Germ. Imper. rerumpubl.* Quin cum non omnes æquali iure a regibus Franciæ acquisitæ, & subiugum redactæ sint prouinciæ, dubitari posset, an quoque omnes & singulæ possent fieri liberæ.

(g) Sic itaque *status imperii non amplius sunt subditi*, nam (1) non dependent ab imperio Cæsaris, sed in suis

§. XXIX. Sed etiam alii modi sunt, quibus conditioni subditorum provinciae se eximere possunt, si *internis seditionibus* coactus imperans in libertatem consentire debuit.

(h) §. XXX. Status subditorum inter se, quo æqualior est, (i) eo magis tranquillitas reipublicæ obtinetur, cum ita *iure æquali* fruuntur.

§. XXXI. Sicuti vero per ambitionem pleræque ciuitates ortæ, ita fieri aliter vix potuit, quin etiam *inequalitas* inter ipsos oriretur subditos, cum enim omnia per ambitionem regerentur, necessarium erat, vt *instrumenta ambitionis* (k) ex subditis adhiberentur, quibus *præeminentia* præ aliis indulgebatur.

§. XXXII.

suis territoriis libere agunt, (2) omnia iura imperii exercent, nec (3) proprie illis Cæsar imperare potest, quin potius (4) ipsimet coimperant, (5) quo nomine Cæsari adhuc obstricti sunt, magis eidem obstringuntur *ex pacto & vt Vasalli*, quam vt *subditi seu vi imperii*.

(h) Sicuti enim per bellum imperia sæpe constituuntur, ita sæpe provinciae se in libertatem vindicant. De iniustitia huius vindicationis ex circumstantiis diiudicandum.

(i) Inæqualitas mater litium est, & semina seditionis parit, quo magis paucorum potentia crescit: eo minus securæ est imperantis gubernatio, quod bene explicat FORSTNER in not. ad Tacit. p. 1. p. 143. seqq. Unde in Republica Hebraica maxima æqualitas semper fuit, donec in Regium statum degeneraret.

(k) Inde est, quod in rebus publicis regis plus valeat *potentia*.

§. XXXII. Sic & *famæ* & *existimationis* valor inter ciues (1) maxime vigere vel vilescere incipit, prout nimirum quis ex vita sua vel inter *optimos ciues* haberi vel non haberi meritus est: nam in statu naturali cessat hic valor, quia iudicium alterius in alterum cessat.

§. XXXIII. Et hinc potissimum in *statu ciuili* attenditur distinctio: vtrum quis sit *integre famæ* nec ne? ad effectus scilicet ciuiles,

---

tentia inter ipsos subditos, plus per *ambitionem* agatur, quia hi, qui ad regimen simul adhibentur, & simul quandam prærogatiuam habent, *proceres* dicuntur, item *nobiles*: ceteri, *serui* vel *ignobiles*. Regis ad exemplum totus componitur orbis, Imperat hic, præcellit ceteris, ergo quos rex adhibet ad administrationem regiminis, prærogatiuam quærunt, quasi imaginem imperantis gerentes, vnde nobilitas prima in rebus publica. Sic Romulus statim sub auspiciis regni subditos in *patricios*, qui *proceres* erant, & *plebem*, qui infimæ conditionis homines, diuisit; sed euentu apparuit, multa mala ex hac notabili inæqualitate orta esse.

(1) In statu ciuili homines sunt *famæ integre*, vel *diminutæ*, quod ex iudicio aliorum dependet, quod in statu naturali cessat. Contentus quidem aliquis inter gentes ex turpi facto oriatur, v. c. qui pacta non seruat, qui pacem vel fœdera frangit, sed vt talis infamis fiat proprie, dici nequit, licet id quidem **PVFEND.** lib. 8. c. 4. §. 5. existimet. Semper enim in statu naturali actionum suarum quilibet causas iustificas allegare potest, quæ an veræ, at falsæ sint, nullius iudicio *decisivo* determinari potest.

(m) Va-

les, quatenus in corpore ciuili ei valor (m) quidam attribui debeat.

§. XXXIV. Sed & hi, qui *integræ existimationis* sunt, ex *impositione imperantis* (n) cœperunt inter se distingui quoad valorem ciuilem, secundum quem alii aliis præferuntur, & vt alii iis cedant, *iure perfectò* exigere possunt, quo ipso factum, vt certæ leges de prædria sint introductæ.

§. XXXV. Hic valor potissimum sese exferit in excellentiori gradu honoris, & vel sanguini (o) in genere tribuitur ab imperante,

(m) *Valor* quidem proprie prædicatur de rebus in commercio positis, quæ certam *æstimationem* ex impositione humana habent, vbi quædam res sunt, quæ nullum valorem & pretium habent; aliæ autem valorem quendam, sed variantem habent. Sic etiam in ciuitatibus ciuibus aliquis valor inter se attribui cœpit, & alius quidem *communis*, propter quem in genere in subditorum numero haberi potest, cui opponuntur isti, qui per turpia facta communem valorem amifere, vt propterea in rebus publicis pro putido membro haberi debeant, & quasi nullius pretii sint, adeo vt collegiis, aliisque honorificis actionibus interesse non possint.

(n) Omnis hic valor *aduentitius* est, non *naturalis*, vt antea monitum, & hic valor aliis maiorem tribuit dignitatem, & maiorem efficaciam in negotiis ciuilibus, id quod ex particularibus rerumpublicarum structuris metiendum.

(o) Sic nobilitas sanguinis cohæret, & secundum varias dispositiones rerumpublicarum variat, variaque iura habet, quæ ex iure publico particulari addicenda sunt. Generatim prærogatiua eorum in eo consistit, quod maiori

te, diciturque *dignitas natiua*, omnibusque liberis cohæret, vel pro meritis personarum imponitur, & cum persona extingui solet, nisi ad liberos primos simul lege protrahi cœpit.

§. XXXVI. Quemadmodum autem valor hîsce subditis ab imperante impositus tantum concernit *ciues* inter se ratione reipublicæ, in qua sunt positi, ita evidens est, extra rempublicam valoris huius nullam haberi rationem, sed *iustantum imperfectum* (p) producere.

§. XXXVII. Sic etiam, qui infamis inter suos esse cœpit, non statim apud alios extra rempublicam (q) in eodem statu consideratur.

CA-

iori libertate gaudeant, nec in infimam conditionem subiectorum abiecti sint.

- (p) Hæc conclusio fuit ex potestate circumclusa territorio ipsi. Nobilis Gallus prærogatiuam, quam in Gallia habet, non potest *iure suo* prætendere in Germania, nisi forsan, ut communiter fieri solet, ex *complacencia* eidem tribuatur, nec si nobilis Gallus & Germanus in tertio loco concurrant, prætendere hic potest, ut ille ei cedit, quia prærogatiua rempublicam non egreditur.
- (q) Bannitus extra imperium potest a Rege Galliæ ad omnes admitti honores, quoniam infamia se non extendit ultra territorium, quod etiam in relegatis cum infamia ex academiis dicendum est. Et si vel maxime infamia perpetuo & ubique personæ cohæreat, posset tamen extra rempublicam ab alio imperante aboleri ad effectum, ut intra ipsius territorium ad omnes dignitates admitti queat.

(r) 111-